

В. М. Черба,

к. н. з держ. управл., доцент кафедри економічної теорії,

Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро

Є. В. Герасимова,

студентка гр. ЕП-15-1, Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В УКРАЇНІ

V. Cherba,

Ph.D. in Public Administration, Associate Professor of the Department of Economic Theory,

University of Customs and Finance, Dnipro

E. Gerasimova,

student of group EP-15-1, University of Customs and Finance, Dnipro

THE CONDITIONS AND PROSPECTS OF THE DEVELOPMENT IN THE PHYSICAL EDUCATION FIELD IN UKRAINE

У статті висвітлено питання сучасного стану сфери фізичної культури в Україні. Наголошується на необхідності доцільного та ефективного розвитку індустрії масового та професійного спорту. Проведено аналіз результатів Олімпійських ігор та узагальнено моделі управління та фінансування сфери фізичної культури в країнах-переможцях Олімпіад. Розкриваються питання пошуку джерел фінансування сфери фізичної культури, проблеми організації управління сферою в умовах економічної кризи в країні та недостатнього фінансування з боку держави. Висвітлюються можливості використання зарубіжного досвіду. Запропоновано модель, за якою державою має фінансуватися масовий спорт, а професійний спорт має бути фінансований профільними федераціями, клубами і Національним олімпійським комітетом. Розроблено комплекс заходів щодо підвищення результативності функціонування в Україні закладів фізичної культури та спорту.

This article shows the situation of the Physical Education sphere in Ukraine. The necessity of purposeful and effective development of the Olympic Games results analysis is carried out and the management models and financing the Physical Education sphere in Olympic Games countries-winners is generalized. The issues of searching for sources of financing the Physical Education sphere are thoroughly studied in this article as well as the problem of organizing management of the related sphere in the conditions of our country's economic crisis and the lack of our government's financing. The opportunities of using other countries' experience are demonstrated. The model utilized by our government to finance mass sport is suggested. However, professional sport has to be financed by the appropriate federations, clubs and the National Olympic Committee. A wide range of measures concerning the increasing of successful functioning in Physical Education and Sports facilities establishments in Ukraine is developed.

*Ключові слова: спорт, фізична культура, масовий спорт, фінансування українського спорту.
Key words: sport, Physical Education, mass sport, financing sport in Ukraine.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Спорт як соціальний інститут, нарівні з інститутами освіти, сім'ї, держави грає помітну роль у соціумі, надаючи інструменти соціалізації, соціальної мобільності, формує життєві стратегії людей. Спортивні заходи, перемоги команд і окремих спортсменів служать інструментом формування внутрішнього і зовнішнього іміджу держави, демонструють можливості країни. Крім того, спорт сьогодні є бізнесом, який може приносити прибуток [1]. Світовий досвід свідчить про тісний взаємозв'язок масовості спорту і рівня досягнень спортсменів вищої кваліфікації. Тобто спортивні результати, що демонструють провідні спортсмени, особливо в популярних видах спорту, служать ефективним засобом популяризації активних занять фізичною культурою і спортом серед широких верств населення.

Актуальність і доцільність проведеного дослідження обумовлені необхідністю доцільного і ефективного розвитку індустрії як професійного, так і масового спорту в Україні. Але щоб розуміти, яким шляхом вар-

то розвивати спорт в нашій країні і чи можна від цього отримати прибуток, потрібно проаналізувати саму ситуацію в спортивній сфері. Показовим буде досвід Олімпійських ігор, адже результати на Олімпіаді не тільки відображають розвиток спорту в країні, але можуть також розглядатися як індикатор загального стану економіки. За основу аналізу в роботі використано результати Олімпійських Ігор у Ріо-де-Жанейро. Виступи наших спортсменів яскраво говорять, що політика для розвитку фізичної культури і спорту в Україні відсутня і потребує реформування.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз джерельної бази дозволяє зробити висновок, що проблеми фінансування галузі фізичної культури і спорту присвячено низку праць, де вивчається лише окремі аспекти питання. Зокрема Н.С. Сітнікова у своїх статтях досліджує зарубіжний досвід фінансування Олімпійського руху та його стан в Україні [13], С.В. Нікітенко проаналізував основні показники галузі "фізич-

Таблиця 1. Порівняльна таблиця розмірів призових українських олімпійців (тис. \$) та кількості завойованих медалей за час незалежності України

Олімпіада	Золото		Срібло		Бронза		Місце у медальному заліку
	Призові українських спортсменів, тис. \$	Кількість медалей, завойованих українськими спортсменами	Призові українських спортсменів, тис. \$	Кількість медалей, завойованих українськими спортсменами	Призові українських спортсменів, тис. \$	Кількість медалей, завойованих українськими спортсменами	
Атланта – 1996	50	9	30	2	20	12	9
Сідней – 2000	50	3	30	10	20	10	21
Афіни – 2004	100	8	70	5	50	9	13
Пекін – 2008	100	7	70	5	50	15	12
Лондон – 2012	125	6	80	5	55	9	14
Ріо-де Жанейро – 2016	125	2	80	5	55	4	31

Джерело: побудовано автором на основі [4; 5].

на культура та спорт" в Україні та висвітлив позитивні і негативні тенденції її розвитку [14]. С. Запорожець вбачає основними проблемами, що перешкоджають розвитку українського спорту, застарілу систему управління, хронічний дефіцит коштів і зародковий стан спортивно-їндустриї [12], окремі автори такі, як Д. Губенко, Є. Крепел [2], І. Левенштейн [4], проводять аналіз фінансування українського спорту через приклад результатів Олімпійських Ігор — 2016, взаємозв'язок масового спорту із професійним спортом описаний у праці А. С. Ваторопіна, А. С. Аристова [1], а напрями процесу розвитку професійного спорту всередині країни і перспективи процесу інтеграції національного спорту в міжнародну систему висвітлює Н.В. Бачинська [15]. Проте практично немає узагальнюючих наукових праць, в яких би розглядалися питання джерел фінансування спорту та проблеми функціонування організацій спортивної сфери в умовах економічної кризи в Україні. Отже, вищезазначена проблема залишається недостатньо розробленою й маловивченою.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Мета дослідження — охарактеризувати на прикладі результатів Олімпійських Ігор — 2016 спортивні системи успішних країн, висвітлити проблеми фінансування українського спорту та системи в цілому та можливості використання зарубіжного досвіду в нашій країні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Олімпіада-2016 у Ріо-де-Жанейро офіційно завершилася 21 серпня 2016 року. Погашення олімпійського вогню принесло українській збірній невтішні результати — здобутки вітчизняних спортсменів (дві золоті медалі, п'ять срібних та чотири бронзові нагороди) стали найгіршим виступом жовто-блакитної команди на літніх Іграх в історії країни. У загальному заліку Україна стала 31-ю, її обійшли, зокрема, пострадянські Узбекистан та Казахстан, а також невеликі острівні країни Куба та Ямайка [2]. Але що слугувало першопричиною для такого незадовільного наслідку?

На ОІ — 2016 медалі завойовували спортсмени з 87 країн. Найбільша кількість нагород — у команд з США, Великобританії, Китаю і Росії, які і на минулих Олімпіадах показують гарні результати і знаходяться в топі. Далеко не скрізь олімпійців стимулюють великими грошима. Так, у США сума винагороди за олімпійське золото не змінювалася з 1984 року і становить 25 тис. дол. Росія на Ігри — 2016 встановила такі призові: золото — 4 млн руб. (62,3 тис. дол.), срібло — 2,5 млн (38,9 тис. дол.), бронза — 1,7 млн (26,5 тис. дол.). Призові за золото Ріо у Франції — \$ 56 тис., Китаю — \$ 50 тис., Німеччини — \$ 20 тис. А ось Великобританія взагалі не виплачує своїм олімпійцям призові, як і Швеція чи Норвегія. Але в Великобританії топ-спортсмени щомісяця члени олімпійської команди отримують стипендію 20—

30 тис. фунтів стерлінгів (\$ 26,2—39,3 тис.). У той же час деякі країни з великими призовими зайняли в Ріо досить скромні місця в загальному заліку. Наприклад, гроші Киргизстану залишилися взагалі незатребуваними. Тобто прямого зв'язку між розміром стимула і результатом немає, тут працюють інші фактори.

Що стосується України, то грошову винагороду було призначено від держави для чемпіонів і призерів Ріо — 2016 в розмірі 125 тис. дол., срібним призерам — 80 тис. дол., бронзовим призерам — 55 тис. дол., як і на минулій Олімпіаді в Лондоні (табл. 1).

Якщо проаналізувати таблицю 1, то можна простежити негативну тенденцію до зменшення кількостей медалей, в той самий час, коли призові для олімпійців все зростають, порівняно з Атлантаю — 1996, коли був показаний найкращий результат на перших Іграх, де Україна брала участь як самостійна збірна. Отже, можна зробити висновок, що фінансовий стимул не є основним фактором успіху вдалого виступу.

Далі розглянемо, як працюють спортивні системи в різних країнах, зазначивши, що це особливо цікаво в світлі того, що на вершині таблиці загального заліку Ріо — 2016 виявилися країни, що представляють різні підходи до розвитку фізичної культури і спорту. Це США, Великобританія, Китай і Росія — країни, які стабільно домінують на літніх Олімпіадах. У кожному разі інтерес представляють принципи підтримки масового спорту та спорту вищих досягнень — у співвідношенні державного фінансування і альтернативних джерел, а також способи регулювання процесів [6].

В американському професійному спорті, який керується комерційно-спортивним напрямом, основною метою є отримання максимальних прибутків, а спортивний результат розглядається як засіб досягнення мети, а отже, професійний спорт визначається як специфічна сфера бізнесу, де товаром є видовище, яке є результатом діяльності всіх команд ліги. Американська система менеджменту в професійному спорті розглядає його як галузь дозвілля, яка конкурує з іншими видами розваг [7].

Виділимо такі позитивні фактори, які сприяють успішному розвитку спорту в американській системі освіти:

- наявність "зірок" саме в шкільних і студентських командах викликає підвищений інтерес у глядачів і привертає їх до лав уболівальників;
- професійні ліги зацікавлені в розвитку шкільних і студентських ліг, бо вони є базою для вибору спортсменів;
- спонсорів залучають шкільні та студентські ліги, що дає можливість за допомогою маркетингу домогтися економічної вигоди в просуванні свого продукту;
- в США вибудована дуже чітка система організації спорту, яка дозволяє відбирати найсильніших з великого кількості спортсменів і ефективно використовувати і примножувати економічні ресурси [1].

Але головною особливістю цієї системи є те, що Олімпійський комітет США (USOC) працює без будь-якого державного фінансування. Організація отримує доходи від спонсорів і перерозподіляє ці кошти між окремими спортивними федераціями. Принцип розподілу фінансування простий: хто виграв медалі, той і отримує більше грошей. Це є негативним фактором, бо в результаті багаті федерації стають ще багатшими, іншим же не дістається майже нічого.

На відміну від США, Великобританія фінансує ті галузі спорту, де найбільш вірогідний шанс отримання медалей. У британських спортсменів одна мета — перевершувати власні результати, досягнуті на попередніх іграх, які відбуваються на їх прибутковості. Найчастіше професіонали можуть отримати за рік до 33500 євро [8]. Спортивна система в Великобританії є прикладом чіткої системи, яка розумно поєднує державну підтримку масового спорту з великими приватними вливаннями в спорт вищих досягнень, що і підтверджують видатні успіхи спортсменів Великобританії на Іграх в Ріо від держави питаннями спорту займається урядовий департамент культури, медіа та спорту. Гроші на спортивні цілі розподіляються по дев'яти округах країни, де керівники міністерських філій в тісному зв'язку з місцевими громадськими структурами, приватними спонсорами і професійними спортивними клубами забезпечують створення умов для занять населення спортом. Безліч британців займається в клубах за видами спорту, сплачуючи внески, що дає поштовх масовому спорту, особливо, враховуючи той факт, що любителі в таких клубах можуть тренуватися разом з олімпійцями. А в популярних у Великобританії видах спорту працюють гроші приватних інвесторів. Увага медіа, інтерес рекламодавців і платоспроможною публіки, відпрацьовані маркетингові підходи, — все це забезпечує високий організаційний і спортивний рівень [5].

Держава відіграє важливу роль у всіх суспільних сферах Китаю, в тому числі в спорті. Вона підтримує ідеологію сучасного китайського спорту вищих досягнень, планує, організовує, регулює, контролює і фінансує його розвиток, і може бути позначений як державний спорт за прикладом колишнього Радянського Союзу. Залучення адміністративного ресурсу є обов'язковим у розвитку спорту в Китаї на різних рівнях. В уряді вирішують, як саме бюджет розподіляється по "потрібним" видам спорту через адміністративні департаменти щороку. Притому є система, згідно з якою кожна спортивна програма може претендувати на розвиток — за підтримки уряду [9]. Одним з аспектів розвитку спортивного життя в Китаї також є нагляд за спортивною діяльністю, яка пов'язана зі збільшенням нагляду за показниками результативності спортивних досягнень, за охороною здоров'я в вищих, середніх і початкових навчальних закладах. Кожний освітній ступінь, починаючи з молодшої школи і закінчуючи вищими навчальними закладами, має в Китаї свої певні завдання з розвитку фізичної культури і спорту. Китайське телебачення також підключено до процесу формування здорової нації в Китаї, завданням якого є створення високоякісного кінопродукту, спрямованого на популяризацію ідеї розвитку фізичної культури і спорту серед широких мас населення [10].

У китайській спортивній системі нині здійснюються чотири різні моделі розвитку талантів. Югуо Тіжі — національна система, яка фінансується державою і окремими державними установами. У цій моделі спортсмени віддають 50% своїх доходів від премій і стипендій в федерації і на забезпечення спортивної підготовки. Венджу — модель названа на честь південного китайського міста, який відомий економічним зростанням і його позитивним ставленням до експериментів капіталістичного характеру: фінансування даної моделі здійснюється обласними та місцевими управліннями, включаючи підприємства, громадські організації та приватних осіб,

які беруть участь в її фінансуванні. Всі вони надають маркетингові проекти з заснованими преміями спортсменам. Чінхуа — модель названа на честь елітного університету в Пекіні, який її розробив і запровадив у практику: основними джерелами фінансування тут є університети, підтримувані підприємствами. Це відображається на освітньому напрямку і, частково, на маркетингових проектах і преміях спортсменам. Вона сприяє не тільки фінансової підтримки талантів, а й проводить модель подвійної кар'єри, а саме освіта і спорт вищих досягнень. ДінДжунхуї — модель названа на честь найвідомішого китайського снукер-майстра (бильярдиста): фінансування спортсмена здійснюється власною сім'єю [11].

Спортивна система в Російській Федерації так само, як і в Україні, зберігає рудименти радянської організації спорту — головним чином, у сильному державному управлінні спортом і збереженні системи ДЮСШ та ДСО. Так само, як і у нас, російський Мінспорту повністю замикає на себе управління дитячим і масовим спортом, спортом вищих досягнень, керує роботою національних спортивних федерацій. Але є різниця в масштабах фінансових вливань. Бюджет Мінспорту на 2016 рік склав 69,6 млрд руб. (за поточним курсом трохи більше \$ 1 млрд), у той час як бюджет Міністерства спорту України — 1,42 млрд грн. (\$ 53,3 млн).

Так само, як і у нас, в популярні види спорту (насамперед — ігрові, як от футбол) в РФ інвестують олігархи. А якій федерації олігархи з тих чи інших причин надають фінансову допомогу, там і російські спортсмени показують хороші результати. Стабільні міжнародні успіхи спортсменів Росії базуються на великих людських ресурсах і грошових вливань, обумовлених тим, що для Росії поняття спортивного престижу дуже важливо [6].

Але модель професійного спорту, який складається в Україні, має глибокі відмінності, свою специфіку, і ті фактори успіху, що успішно працюють в цих країнах, можуть бути зовсім недоречними в українських реаліях. Але деякі заходи з зарубіжного досвіду з урахуванням нашої дійсності можуть стати тим самим "важелем" якісного реформування.

Головні проблеми, які перешкоджають розвитку українського спорту, це застаріла система управління, активне проникнення у сферу фізичної культури і спорту ринкових відносин, хронічний дефіцит коштів і зародковий стан спортивної індустрії, що спричиняють гостру невідповідність між намаганням держави зберегти провідну роль у забезпеченні життєдіяльності сфери і її обмеженими ресурсними можливостями [12].

Формування фінансових ресурсів Олімпійського руху в Україні здійснюється з різних джерел, які поділяються на дві основні групи — бюджетні та позабюджетні. До джерел першої групи належать витрати державного бюджету України, а також кошти регіональних і місцевих бюджетів. Держава, використовуючи податкові пільги, пряме або непряме фінансування, дотації під конкретні програми віддає частину бюджетних коштів на підтримку та розвиток Олімпійського руху з регіональних та місцевих бюджетів У умовах, коли витрати на підготовку збірних команд до Олімпійських ігор стали високими Національний олімпійський комітет (НОК) зіткнувся з серйозними фінансовими труднощами, і тому, звичайно, без фінансової підтримки підняти рівень Олімпійського руху в Україні буде дуже важко [13].

Фінансова політика держави у галузі фізичної культури і спорту не сприяє її динамічному розвитку, бо система управління спортом в Україні є залишками старої радянської системи з вкрапленням капіталістичних елементів, наприклад, спонсорство, маркетинг. За роки незалежності державне управління спортом здійснювалося в рамках різних відомств (держкомітети, держслужби, міністерства, змішані з тематики з питаннями

молоді, сім'ї, туризму і т. п.). При цьому український спорт не має ні належного фінансування, ні раціонального підходу до розподілу фінансів. Закон фактично є єдиним джерелом законодавчого регулювання фізкультурно-спортивних відносин в Україні за умови, що всі інші нормативно-правові акти повинні бути з ним змістовно узгодженими

У Радянському Союзі ставлення до спорту було серйозним. Для тоталітарної держави було важливо рости якомога більше здорових молодих людей як потенційних солдатів і через спортивні успіхи на міжнародних змаганнях піднімати свій імідж. Радянська система розвитку спорту була продуманою і ефективною за допомогою великої державної підтримки. Крім того, спорт був і соціальним ліфтом, і джерелом добробуту, і можливістю побачити світ.

В Україні всі комерційні позиції, пов'язані зі спортом, працюють дуже слабо. Це обумовлено перш за все загальною бідністю країни. Медійні права великих доходів не приносять, а пропонувати небагатому населенню платні трансляції нерационально. Так само, як і дорогі квитки на змагання. Культура пропаганди спорту знаходиться на низькому рівні: Українські масмедіа часто віддають перевагу інформаціям про "розкручених" зарубіжних зірок і змагання, залишаючи на другому плані досягнення вітчизняних спортсменів [12]. Друга сторона медалі — убогий стан об'єктів спортивної інфраструктури. В Україні катастрофічно мало стадіонів, спорткомплексів, басейнів та інших арен сучасного рівня. Винятками є футбольні стадіони, а також кінні центри, гольф-клуби та інші об'єкти, які є власністю меценатів.

Організація структури державного управління сфери фізичної культури та спорту має не повною мірою забезпечує ефективне використання наявної матеріально-технічної бази, що спричинює її застарілість і не відповідність вимогам. Проблемою залишається відсутність власної спортивної бази у шкіл, адже на оренду потрібних споруд витрачається лівова частка коштів і залишається надто мало на навчально-тренувальну роботу. Дефіцит коштів і нерозвиненість інфраструктури спонукають багатьох сильних українських спортсменів і тренерів міняти громадянство і добувати медалі для інших країн [14]. В Україні ситуація з правами, квитками і мерчандайзингом не йде ні в яке порівняння зі світовою практикою. В середньому лише 10% витрат покриваються за рахунок прибуткових статей. Наші клуби в 1990-і роки стали власністю тих чи інших бізнесменів, і звідси пішли як їх скромні успіхи, так і серйозні проблеми [12].

На думку деяких фахівців, якщо допомога держави або місцевих органів влади перевищує 20—30% загального бюджету професійної організації (команди, клубу), то це вже лжепрофесіоналізм. Основний принцип розвитку професійного спорту — його доходи повинні покривати витрати. Не випадково в ряді країн розробляються законопроекти про заборону муніципальним радам виділяти кошти на утримання професійних команд і клубів [15]. А Україна, в той же час, замість того щоб залишити за державою масовий спорт, а спорт вищих досягнень віддати профільним федераціям, клубам і Національному олімпійському комітету, продовжує підтримувати жорстке державне управління спортом.

Отже, потрібно відштовхуватися від комерційного принципу в організації професійного спорту, але паралельно розвивати масовий за державної підтримки. Звідси можна вивести модель, при якій масовий спорт в Україні стане тим спортивним резервом, який дозволить відбирати кандидатів у професійні клуби і збірні команди країни, в той час як "спорт вищих досягнень" займе своє місце в ринковій економіці, тільки дотримуючись її правил: споживач буде вибирати кращих, якісних і доступних, інвестор — вкладати фінансові ресурси в успішний бізнес.

Моментальний перехід на нову модель можливий, але при наявності великих витрат. Такий перехід, особливо в умовах економічної кризи в країні, напруженої ситуації на Донбасі, відсутності професіоналів і великого впливу політиків, плачевно позначиться і на самій індустрії спорту і на більшості фахівців. Поступове ж виключення елементів, що створюють труднощі, зловживання і непрофесіоналізм з індустрії, можуть привести до створення умов для впровадження нової моделі спорту в Україні. Для вирішення вищевисказаних проблем необхідно, по-перше, запросити до управління сферою культури молодих фахівців з хорошою освітою, з новими ідеями, вони повинні володіти навичками в менеджменті, знаннями ринкової економіки. Також дати їм можливість формувати свою команду і в той же час нести відповідальність за свій сектор роботи. Вирішальним з точки зору розвитку масового спорту буде не стільки рішення конкретного чиновника чи директива міністерства, скільки якийсь громадський тренд, який виступає елементом тиску на владу. Він в Україні існує (зростає кількість фітнес-клубів, благодійних марафонів), але цей рух ще не набрав критичної маси, яка б була здатна відстоювати цю позицію [16].

Держава має активно впливати на формування попиту на спортивно-оздоровчі послуги і формувати відповідний механізм впливу на суспільство, який включає філософські, морально-етичні, соціально-психологічні, економічні та інші засоби, які спонукають людей до активних занять фізичною культурою і спортом [17].

Щоб оживити масовий спорт та залучити до нього людей можна впровадити наступні заходи. По-перше, обов'язкове залучення до спорту у вищих навчальних закладах та на робочих місцях; промо-акції на вулиці (проведення міні-естафет, спортивних конкурсів); зустрічі з відомими спортсменами міста, області, країни організації флешмобів перед майбутніми змаганнями; використання нових інноваційних методик у викладанні фізичної культури, мета яких — пробудити інтерес до спорту; будівництво спортивних майданчиків у дворах і мікрорайонах.

По-друге, необхідно провести інституційне реформування на основі принципу автономії спортивних організацій, відтворивши при цьому вертикальні і горизонтальні зв'язки між усіма суб'єктами спортивної сфери. Така система, яка базується на зрозумілих і усталених правилах функціонування, буде зрозуміла і приваблива для інвестицій, як приватних, так і інституціональних. Отже, необхідно відкрити спорт для інвестицій: як в спортивні змагання, так і в об'єкти спортивної інфраструктури.

По-третє, потрібно переорієнтувати систему з утримання об'єктів на розвиток людей. Така система буде працювати, якщо на місцевому рівні буде впроваджена адресна система фінансування масового спорту. За даними Міністерства молоді та спорту, на масовий спорт в Україні витрачається 3 млрд грн., а кількість людей, що займаються, становить близько 500 тис. чоловік. При цьому річний абонемент у більшість спортивних клубів коштує від 2500 до 3500 грн., середня ціна становить 3000 грн.

Якщо використовувати ці ж 3 млрд грн. наших з вами грошей для фінансування масового спорту, але включити в нього створені і що тільки створюються спортивні клуби, отримаємо наступне: 3 млрд грн. ділимо на середню ціну абонементу в 3 тис грн., і отримуємо вже 1 млн людей, що займаються, тобто в два рази більше, ніж зараз. І це при тих же витратах [18].

Також є варіант, який включає перетворення більшості спортивних шкіл в приватний бізнес, але зараз він виглядає непривабливо для малого бізнесу, враховуючи платоспроможність населення та інші обставини. Тобто підприємець бере приміщення, вкладає в інвентар, наймає тренерів і заробляє з оплати батьків.

Але у держави є тисячі безкоштовних приміщень: це і діючі школи, і непотрібні адміністративні будівлі, і занедбані об'єкти. Владі нічого не варто віддати їх людям, які хочуть займатися розвитком спорту, і просто контролювати, щоб об'єкти використовувалися за призначенням.

Школа не платить за приміщення — цього вже достатньо, щоб обійтися без дотацій з держбюджету, які підуть на створення велодоріжок, вуличних майданчиків і парків, де інші, хто не хоче професійно займатися спортом, можуть просто підтримувати свою фізичну форму. Завдяки пільгам на комуналку, оплаті батьків хоча б 600—700 грн. на місяць і великій компенсації професійних клубів школа може дозволити собі купувати сучасний інвентар, їздити на змагання, збори, тренерські стажування і отримувати непоганий прибуток. Все це, статус приватної власності і проста ринкова конкуренція стимулюють школи працювати ефективніше, випускати чемпіонів, а не просто проїдати бюджетні гроші. Підприємці, які відкривають зараз підпільні зали ігрових автоматів або кіоски з цигарками та алкоголем, цілком можливо, задумуються про спортклуби [19]. Не працює в Україні і таке звичне у світовій практиці джерело фінансування як спортивні лотереї, гральний бізнес, букмекерські контори. Це не агітація за азартні ігри, але ж частина відрахувань могла б йти на спорт, а це можуть бути колосальні суми, які при правильному їх використанні можуть працювати на спортивні цілі, в тому числі — на розвиток спортивної інфраструктури.

Якщо говорити про залучення грошей в український спорт через маркетингове управління, потрібно перейти від просто створення змагань до створення спортивних подій, бо саме вони у світовій спортивній індустрії мають маркетинговий потенціал для світових брендів. Якісні спортивні події цікаві тим, що рекламна інформація про продукт, розміщена в період їх проведення змагань, потрапляє безпосередньо кінцевому споживачеві продуктів, тій цільовій аудиторії, що здатне зібрати спортивна подія, організоване на хорошому видовищному та інформаційному рівні [20].

Саме створивши систему спорту, захищену від зовнішнього управління і орієнтовану на створення якісних спортивних подій, український спорт, може розкрити свій маркетинговий потенціал і стати цікавим для глобальних світових брендів, а також залучити інвестиції.

Завдяки цьому у практику спортивної діяльності залучаються все більше учасників і відповідно зростають шанси на виявлення серед них нових талановитих спортсменів, які у перспективі зможуть підвищити свої спортивні досягнення.

ВИСНОВКИ

Таким чином, аналіз поганого виступу українських олімпійців в Ріо-2016 та порівняння спортивних систем різних країн дає змогу висвітлити вади фінансової політики в сфері спорту та проблеми в спортивній системі України. Ними є залишки радянської тоталітарної системи управління, повна залежність від державного фінансування при дефіциті бюджету, занедбаність інфраструктури, нерозвиненість комерційного сектору, відсутність стимулювання в законодавстві України стимулювання національного бізнесу до інвестування в спорт. Звідси, з урахуванням всіх недоліків можна вивести модель, при якій залишити за державою масовий спорт, а спорт вищих досягнень віддати профільним федераціям, клубам і Національному олімпійському комітету. Щоб така модель успішно функціонувала потрібно розробити комплекс заходів щодо розвитку в Україні:

— Проведення інституційного реформування на основі принципу автономії спортивних організацій.

— Залучення нового покоління управлінських кадрів, що володіє навичками в менеджменті, знаннями ринкової економіки.

— Заснування нової державної політики щодо виховання спортсменів, щоб оживити масовий спорт за допомогою комплексу певних заходів.

— Впровадження адресної системи фінансування масового спорту.

— Перетворення більшості спортивних шкіл у приватний бізнес.

— Налагодження такого джерела фінансування спорту, як спортивні лотереї.

— Розкриття ринкового потенціалу федерацій через маркетингове управління.

Поступово викоринивши всі вади системи, які уповільнюють розвиток індустрії ставши повноправним гравцем світової індустрії спорту український спорт може стати одним із чинників розвитку української економіки за рахунок іноземних інвестицій, отримавши нові джерела фінансування для свого розвитку і поширення.

Література:

1. Ваторопин А.С. Массовый и "большой" спорт: модели взаимодействия и развития [Електронний ресурс] / А.С. Ваторопин, Л.С. Аристов // Политематический журнал научных публикаций "Дискуссия". — 2015. — Режим доступу: <http://www.journal-discussion.ru/publication.php?id=1485>

2. Губенко Д. Антирекорд у Ріо: у чому причини невдач українських олімпійців [Електронний ресурс] / Д. Губенко, Є. Крепела // Deutsche Welle (DW). — 2016. — Режим доступу: <http://dw.com/p/1Jjn9>

3. История Олимпийских игр [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://olympdeka.ru/olymp/game/profile.html>

4. Левенштейн И. Сколько денег сгорает в олимпийском огне (часть 3) [Електронний ресурс] / Игорь Левенштейн // Деловое издание "Hubs". — 2016. — Режим доступу: <http://hubs.ua/economy/skol-ko-deneg-sgoraet-v-olimpijskom-ogne-chast-3-85969.html>

5. Олимпийские премии украинцев: от досок до \$ 358 000 [Електронний ресурс] / А.Дударь, Э. Кинзерский, И. Литвиненко, О. Люлька // Сегодня. — 2014. — Режим доступу: <http://www.segodnya.ua/sport/others/olimpiyskie-premii-ukraincev-ot-dosok-do-358-000-509324.html>

6. Левенштейн И. Анализ финансирования спорта: госсредства — не гарантия олимпийских побед [Електронний ресурс] / Игорь Левенштейн // Деловое издание "Hubs". — 2016. — Режим доступу: <http://hubs.ua/economy/analiz-finansirovaniya-sporta-gossredstva-negarantiya-olimpijskih-pobed-87198.html>

7. Нерода Н. Характеристика европейской модели профессионального спорта та її відмінності від американської [Електронний ресурс] / Неоніла Нерода // Спортивна наука України. — 2016. — №2 (72). — С. 68—72 — Режим доступу: <http://sportscience.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/viewFile/418/402>

8. Петросян Э. Сколько тратят развитые государства на поддержку спортсменов [Електронний ресурс] / Эрмине Петросян // Биржевой лидер. — 2012. — Режим доступу: <http://www.profi-forex.org/novosti-mira/sport/entry1008296999.html>

9. Иванов С. Китайский большой скачок [Електронний ресурс] / С. Иванов // Советский спорт. — 2016. — Режим доступу: <http://m.sovsport.ru/gazeta/article-item/917211>

10. Лифей Х. Развитие физической культуры и спорта в высшей школе КНР (1996—2012 гг.) [Електронний ресурс] / Ху Лифей // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: збірник наукових праць. — 2012. — Режим доступу до ресурсу: <http://sport.eenu.edu.ua/index.php/sport/article/view/820/784>

11. Бурк В. Спорт в Китае: история развития и современное состояние [Електронний ресурс] / Верена

Бурк // Наука в олимпийском спорте. — 2014. — № 1. — С. 54—59. — Режим доступа: <http://bmsi.ru/doc/ab2f873c-746d-427a-9f89-642a1751eb6a>

12. Запорожец С. Неспортивные травмы украинского спорта. Часть I. Мертвый хватает живого [Электронный ресурс] // Семен Запорожец // 112.ua. — 2015. — Режим доступа: <http://112.ua/statji/nesportivnye-travmy-ukrainskogo-sporta-chast-1-mervtvyu-hvataet-zhivogo-269974.html>

13. Сітнікова Н.С. Сучасний стан фінансування Олімпійського руху в Україні / Н.С. Сітнікова. // Державне будівництво. — 2011. — № 1. — Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2011_1_4

14. Нікітенко С.В. Особливості фінансування фізичної культури та спорту в Україні [Електронний ресурс] / С.В. Нікітенко // Державне управління. — № 1 (53). — 2016. — Режим доступа: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/1_2016/19.pdf

15. Бачинская Н.В. Олимпийский и профессиональный спорт в Украине: проблемы и перспективы [Электронный ресурс] / Н.В. Бачинская, В.И. Сарычев // Днепропетровский национальный университет имени Олеса Гончара. — Режим доступа: http://www.rusnauka.com/13_EISN_2013/Sport/2_134146.doc.htm

16. Погорелая А. Интервью із заступником міністра спорту Ігорем Гоцулом: "1 доллар, вкладенный в спорт, экономит 8 на охрану здоровья" [Электронный ресурс] / Александра Погорелая // Сегодня. — 2016. — Режим доступа: <http://ukr.segodnya.ua/politics/society/intervyu--738545.html>

17. Стахів І.М. Основні засади державного регулювання спортивно-оздоровчих послуг / І.М. Стахів // Економічний форум. — 2014. — № 4. — С. 24—29. — Режим доступа: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2014_4_6

18. Кошевой А. Что нужно украинскому спорту [Электронный ресурс] / А. Кошевой // Новое время. — 2016. — Режим доступа: http://nv.ua/opinion/koshevoy_a/chto-nuzhno-ukrainskomu-sportu-210773.html

19. Болотников С. Можно ли развивать украинский спорт и зарабатывать на этом [Электронный ресурс] / С. Болотников // Tribuna.com. — 2015. — Режим доступа: https://ua.tribuna.com/tribuna/blogs/seira_vs/760033.html

20. Кошевой А. Как раскрыть рыночный потенциал украинского спорта [Электронный ресурс] / А. Кошевой // Новое время. — 2016. — Режим доступа: http://nv.ua/opinion/koshevoy_a/kak-sdelat-ukrainskij-sport-interesnym-301036.html

References:

1. Vatoropin, A. S. and Aristov, L.S. (2015), "Mass Sport and "Big" Sport: the Models of Cooperating and Development", Diskussija, [Online], available at: <http://www.journal-discussion.ru/publication.php?id=1485> (Accessed 10 June 2017).

2. Hubenko, D. and Krepela, Ye. (2016), "Antirecord in Rio: What are the Reasons of Ukrainian Olympians' Failures?", Deutsche Welle (DW), [Online], available at: <http://dw.com/p/1Jjn9> (Accessed 10 June 2017).

3. The History of Olympic Games (2017), [Online], available at: <http://olympdeka.ru/olymp/game/profile.html> (Accessed 10 June 2017).

4. Levenshtejn, I. (2016), "How Much Money is Burnt in the Olympic Fire (Part 3)", Hubs, [Online], available at: <http://hubs.ua/economy/skol-ko-deneg-sgoraet-v-olimpijskom-ogne-chast-3-85969.html> (Accessed 10 June 2017).

5. Dudar, A. Kinzerskij, Je. Litvinenko, I. and Ljul'ka, O. (2014), "Olympic Awards of Ukrainians: from Boards to \$358000", Segodnja, [Online], available at: <http://www.segodnya.ua/sport/others/olimpijskie-premi-ukraincev-ot-dosok-do-358-000-509324.html> (Accessed 10 June 2017).

6. Levenshtejn, I. (2016), "The Analysis of Sports Financing: Government Funds do not Guarantee Winning

at Olympics", Hubs, [Online], available at: <http://hubs.ua/economy/analiz-finansirovaniya-sporta-gossredstva-negarantiya-olimpijskih-pobed-87198.html> (Accessed 10 June 2017).

7. Neroda, N. (2016), "The Characteristics of the Professional Sports European Model and Differences from the American one", Sportyvnna nauka Ukrainy, [Online], vol. 2, no. 72, available at: <http://sports-science.ldufk.edu.ua/index.php/snu/article/viewFile/418/402> (Accessed 10 June 2017).

8. Petrosjan, Je. (2012), "How Much Money the Developed Countries Spend on the Sportsmen's Support", Birezvoj lider, [Online], available at: <http://www.profi-forex.org/novosti-mira/sport/entry1008296999.html> (Accessed 10 June 2017).

9. Ivanov, S. (2016), "The Chinese Big Leap", Sovetskij sport, [Online], available at: <http://m.sovsport.ru/gazeta/article-item/917211> (Accessed 10 June 2017).

10. Lifej, H. (2012), "The Development of Physical Education and Sports in PRS High School", Fizychnye vykhovannia, sport i kul'tura zdorov'ia u suchasnomu suspil'stvi: zbirnyk naukovykh prats', [Online], available at: <http://sport.eenu.edu.ua/index.php/sport/article/view/820/784> (Accessed 10 June 2017).

11. Burk, V. (2014), "Sports in China: the History of Development and the Present Day Conditions", Nauka v olimpijskom sporте, [Online], vol. 1, available at: <http://bmsi.ru/doc/ab2f873c-746d-427a-9f89-642a1751eb6a> (Accessed 10 June 2017).

12. Zaporozhec, S. (2015), "Non-sportive Traumas in Ukrainian Sport. Part I: the Dead Grabs the Alive", 112.ua., [Online], available at: <http://112.ua/statji/nesportivnye-travmy-ukrainskogo-sporta-chast-1-mervtvyu-hvataet-zhivogo-269974.html> (Accessed 10 June 2017).

13. Sitnikova, N. S. (2011), "The Modern Day Conditions of Financing the Olympic Movement of Ukraine", Derzhavne budivnytstvo, [Online], vol. 1, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2011_1_44 (Accessed 10 June 2017).

14. Nikitenko, S. V. (2016), "The Peculiarities of Financing the Physical Education and Sports in Ukraine", Derzhavne upravlinnia, [Online], vol. 1, no. 53, available at: http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/1_2016/19.pdf (Accessed 10 June 2017).

15. Bachinskaja, N.V. "Olympic and Professional Sport in Ukraine: the Problems and Prospects", Dnepropetrovskij nacional'nyj universitet imeni Olesja Gonchara, [Online], available at: http://www.rusnauka.com/13_EISN_2013/Sport/2_134146.doc.htm (Accessed 10 June 2017).

16. Pogorelaja, A. (2016), "The Interview with Ihor Hotsul Deputy Minister of Sports: 1 Dollar Invested in Sports saves eight on Healthcare", S'ohodni, [Online], available at: <http://ukr.segodnya.ua/politics/society/intervyu--738545.html> (Accessed 10 June 2017).

17. Stakhiv, I. M. (2014), "The Essentials Foundations of Government Regulation of Sports Health Services", Ekonomichnyj forum, [Online], vol. 4, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2014_4_6 (Accessed 10 June 2017).

18. Koshevoj, A. (2016), "What Ukrainians Sport Needs", Novoe vremja, [Online], available at: http://nv.ua/opinion/koshevoy_a/chto-nuzhno-ukrainskomu-sportu-210773.html (Accessed 10 June 2017).

19. Bolotnikov, S. (2015), "Can We Develop Ukrainian Sport and Benefit it?", Tribuna.com., [Online], available at: https://ua.tribuna.com/tribuna/blogs/seira_vs/760033.html (Accessed 10 June 2017).

20. Koshevoj, A. (2016), "How to Develop the Market Potential of Ukrainian Sport", Novoe vremja, [Online], available at: http://nv.ua/opinion/koshevoy_a/kak-sdelat-ukrainskij-sport-interesnym-301036.html (Accessed 10 June 2017).

Стаття надійшла до редакції 15.06.2017 р.